

94.

Na osnovu člana 6 stav 4, člana 14 st. 2 i 5, člana 54 i člana 56 stav 8 Zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja ("Službeni list RCG", broj 28/06), člana 9 stav 1 Zakona o bezbjednosti hrane ("Službeni list CG", broj 14/07), člana 11 stav 1 Zakona o genetički modificovanim organizmima ("Službeni list CG", broj 22/08), člana 8 stav 2 Zakona o sredstvima za ishranu bilja ("Službeni list RCG", broj 48/07, "Službeni list CG" broj 76/08), člana 77 stav 1 Zakona o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja ("Službeni list RCG", broj 28/06) i Zakona o Budžetu Crne Gore za 2011. godinu ("Službeni list CG" broj 78/10) Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja donijelo je

PROGRAM FITOSANITARNIH MJERA ZA 2011. GODINU

1. Ovim programom utvrđuju se mjere za obezbjeđivanje vršenja javnih poslova zdravstvene zaštite bilja, mjere u oblasti bezbjednosti hrane biljnog porijekla, vršenje laboratorijskih ispitivanja, kao i način vršenja, nosioce i vršioce ovih poslova, plan upotrebe sredstava i uslovi za sprovođenje mjera utvrđenih zakonima.

Sredstva predviđena ovim programom opredijeljena su Budžetom Crne Gore za 2011. godinu, razdio 41106, u iznosu od **270.000,00€**. Troškovi iskazani po pojedinim programima predstavljaju projektovane vrijednosti. Za izvršenje programa odgovorna je Fitosanitarna uprava. Fitosanitarna uprava može u toku izvršenja ovog programa vršiti izmjenu namjene korišćenja sredstava i sredstva preusmjeravati sa jednog programa na drugi, do visine ukupnih sredstava.

PROGRAMI		
Program 1	Program zdravstvene zaštite bilja	92.985,00€
Komponenta 1.1	Operativni program stalnog nadzora sa posebnim nadzorom nad karantinski štetnim organizmima	
Komponenta 1.2	Operativni program stalnog nadzora nad nekarantinski štetnim organizmima	
Komponenta 1.3	Hitne fitosanitarne mjere i naknada šteta	
Program 2	Program praćenja sredstava za zaštitu i ishranu bilja i bezbjednost hrane	50.015,00 €
Komponenta 2.1	Monitoring rezidua pesticida u hrani biljnog porijekla	
Komponenta 2.2	Monitoring nitrata	
Komponenta 2.3	Monitoring i postregistracijsko praćenje sredstava za ishranu bilja	
Komponenta 2.4	Program praćenja sredstava za zaštitu bilja i praćenje rezidua pesticida u proizvodnji jagode	
Komponenta 2.5	Mjere u oblasti bezbjednosti hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje	
Program 3	Program za sjemenski i sadni materijal i biljne genetičke resurse	47.000,00 €
Komponenta 3.1	Sertifikacija sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja	
Komponenta 3.2	VCU testiranja stranih perspektivnih sorti krompira u cilju formiranja liste preporučenih sorti	
Komponenta 3.3	Program biljnih genetičkih resursa	
Komponenta 3.4	Mjere u oblast GMO	
Program 4	Tehnička i administrativna podrška implementaciji programa	10.000,00 €
Program 5	Realizacija Projekta IPA 2010	70.000,00 €

PROGRAM 1 PROGRAM ZDRAVSTVENE ZAŠTITE BILJA

Cilj: Stabilno zdravstveno stanje bilja na teritoriji Crne Gore, blagovremeno otkrivanje i suzbijanje pojave i širenja štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, pravovremeno, pravilno, uspješno i racionalno sprovođenje fitosanitarnih mjera u praksi, spriječavanje ili umanjivanje gubitaka prinosa u biljnoj proizvodnji.

Pravni osnov: Zakon o zdravstvenoj zaštiti bilja ("Službeni list RCG", broj 28/06) i drugi propisi koji regulišu dijagnostiku, suzbijanje i iskorjenjivanje štetnih organizama.

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava / Odsjek zdravstvene zaštite bilja.

Uključene institucije: Fitosanitarna uprava, Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za zaštitu bilja / Fitosanitarna laboratorija, Savjetodavna služba u biljnoj proizvodnji.

Aktivnosti:

Komponenta 1.1: Operativni program stalnog nadzora sa posebnim nadzorom nad karantinski štetnim organizmima je jasno definisana aktivnost u skladu sa zakonskim obavezama i odgovarajućim propisima Evropske Unije, procedurama Evropske i mediteranske organizacije za zaštitu bilja (EPPO) i standardima Međunarodne konvencije o zaštiti bilja (IPPC), odnosno fitosanitarnim mjerama, naročito na pojedinim kulturama (sjemenska proizvodnja krompira, šume i dr.) koje su od izuzetnog značaja za Crnu Goru. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za zaštitu bilja / Fitosanitarna laboratorija - rukovodilac Centra za zaštitu bilja i nosioci pojedinih programa.

Komponenta 1.2: Operativni program stalnog nadzora nad nekarantinski štetnim organizmima doprinosi proizvodnji zdravstveno bezbjedne hrane. Naime, korisnici ovog programa, poljoprivredni proizvođači i fitosanitarna služba imaju jasnu sliku o štetnim organizmima i mjerama borbe, što doprinosi smanjenju broja tretiranja odnosno upotrebe pesticida. Izvršiće se ispitivanja na prisustvo štetnih organizama bilja, sa posebnim osvrtom na: muvu masline (*Bactrocera oleae* Gmel.), voćnu muvu (*Ceratitis capitata* Wiedemann), cikade vinove loze - prenosiocice fitoplazmi, spriječavanje najezde biljnih štetočina, invazivne vrste insekata u plastenicima i edukativni programi za štetne organizme. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za zaštitu bilja / Fitosanitarna laboratorija - rukovodilac Centra za zaštitu bilja i nosioci pojedinih programa.

Komponenta 1.3: Hitne fitosanitarne mjere i naknada šteta se sprovode u cilju smanjenja obima šteta na poljoprivrednim kulturama i očuvanje potencijalnog prinosa važnih poljoprivrednih kultura što iziskuje, pored primjene samih mjera suzbijanja (tretiranje sredstvima za zaštitu bilja), praćenje i prognozu povećanja brojnosti populacije štetnih organizama, izvještajno prognozni program koji doprinosi racionalnoj zdravstvenoj zaštiti bilja (signaliziranje pravog momenta za tretiranje uz preporuku adekvatnih sredstava za zaštitu bilja). Program obuhvata praćenje pojave, kao i predlog mjera za suzbijanje štetnih organizama, procjenu mogućih šteta na bilju, biljnim proizvodima i objektima pod nadzorom sa analizom uzetih uzoraka, kao i pomoć u nabavci nedostajuće laboratorijske opreme, pravovremeno obavještanje putem medija, savjeta i objavljivanja stručnih publikacija o pojavi, širenju i načinu suzbijanja štetnih organizama, instrukcija i vodiča za sprovođenje hitnih fitosanitarnih mjera, troškove međunarodne saradnje i druge poslove. U svrhu brzog reagovanja u situacijama neočekivane i iznenadne pojave štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, koja se ne može predvidjeti i koja zahtijeva neodložno sprovođenje hitnih fitosanitarnih mjera, radi zaštite zdravlja bilja i spriječavanje nastanka većih ekonomskih šteta, izvršiće se hitna nabavka potrebne opreme i materijala, odgovarajuće stručne aktivnosti na terenu, kao i usluge laboratorijskih ispitivanja. Sprovođenje ovih aktivnosti zavisice od same situacije i zahtijeva koje u tom trenutku iznenadna situacija bude nalagala, a po uputstvima, nalogima rješenjima direktora Fitosanitarne uprave.

Nosioci posla odgovorni za pravovremenost, efekte i sprovođenje programa: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za zaštitu bilja / Fitosanitarna laboratorija - rukovodilac Centra za zaštitu bilja i nosioci pojedinih programa.

Period za realizaciju: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore 92.985,00 €.

Način kontrole: Izvršavanje poslova mora biti kontrolisano i ovjereno od strane fitosanitarne inspekcije. Nadležni fitosanitarni inspektor mora da bude blagovremeno obaviješten od strane Odsjeka zdravstvene zaštite bilja o prihvaćenom programu i početku izvođenja mjera, po naznačenim fazama u skladu sa prijavom programa. Nosioci poslova dužni su da obavještavaju nadležnog fitosanitarnog inspektora o izvršenim poslovima u skladu sa prijavama programa u cilju vršenja kontrole obavljenog posla. Obavještenje treba da sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta, datum izvođenja mjere, ime vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, potvrdu o uzetim uzorcima i rezultate ispitivanja. Nosioci poslova vlasniku bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom izdaju potvrdu o uzetim uzorcima za vršenje dijagnostičkog ispitivanja koja je data u Prilogu 1, koji je odštampan uz ovaj program i čini njegov sastavni dio. Potvrda se izdaje u dva primjeka od kojih jedan ostaje kod vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, a drugi primjerak zadržava nosilac posla. Nakon izvršene kontrole o izvršenju poslova od strane fitosanitarnog inspektora, nosioci posla, odgovorni za pravovremenost, efekte i sprovođenje programa, dostavljaju Fitosanitarnoj upravi izvještaje o sprovedenim mjerama sa zapisnikom fitosanitarnog inspektora.

Način plaćanja: Na osnovu zaključenog ugovora, po ispostavljenoj fakturi, dostavljenom izvještaju sa zapisnikom fitosanitarnog inspektora Fitosanitarnoj upravi za obavljeni posao, dijelom avansno, do 30% za pripremu ispitnih kapaciteta. Avansna uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a avansno uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture i izvještaji, kao i fakture i izvještaji bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski plan:

Komponente	Vrijednost €
1.1 Operativni program stalnog nadzora sa posebnim nadzorom nad karantinski štetnim organizmima	58.985,00
1.1.1 Posebni nadzor <i>Globodera pallida</i> i <i>Globodera rostochiensis</i> (krompirove cistolike nematode (dio programa 3.1))	4.212,00
1.1.2 Posebni nadzor <i>Bursaphelenchus xylophilus</i>	5.265,00
1.1.3 Posebni nadzor <i>Pepino mosaic virus</i>	2.720,00
1.1.4 Posebni nadzor <i>Potato spindle tuber viroid</i>	4.788,00
1.1.5 Posebni nadzor <i>Ralstonia solanacearum</i>	5.500,00
1.1.6 Posebni nadzor <i>Clavibacter michigenensis</i> subsp. <i>sepedonicus</i>	10.000,00
1.1.7 Posebni nadzor <i>Synchytrium endobioticum</i> (Potato Wart Disease)	4.500,00
1.1.8 Posebni nadzor <i>Phytophthora ramorum</i>	3.000,00
1.1.9 Posebni nadzor <i>Cacoecimorpha pronubana</i> i <i>Epichoristodes acerbella</i> (smotavci karanfila)	2.500,00
1.1.10 Posebni nadzor <i>Quadrastpidiotus perniciosus</i>	2.000,00
1.1.11 Posebni nadzor <i>Diabrotica virgifera</i>	2.500,00
1.1.12 Posebni nadzor <i>Dryocosmus kuriphilus</i>	2.000,00
1.1.13 Posebni nadzor <i>Rhynchophorus ferrugineus</i>	1.500,00
1.1.14 Posebni nadzor <i>Anoplophora chinensis</i>	2.000,00
1.1.15 Posebni nadzor <i>Bemisia tabaci</i>	4.500,00
1.1.16 Posebni nadzor <i>Gibberella circinata</i>	2.000,00
1.2 Operativni program stalnog nadzora nad nekarantinski štetnim organizmima	21.000,00
1.2.1 Stalni nadzor <i>Bactrocera oleae</i> (muva masline)	5.000,00
1.2.2 Stalni nadzor <i>Ceratitis capitata</i> (voćna muva)	4.000,00
1.2.3 Stalni nadzor cikade vinove loze prenosioci fitoplazmi	4.000,00

1.2.4 Stalni nadzor u cilju sprječavanja najezde biljnih štetočina	3.000,00
1.2.5 Stalni nadzor invazivnih vrste insekata u plastenicima	3.000,00
1.2.6 Izvještajno prognozna služba	2.000,00
1.3 Hitne fitosanitarne mjere i naknada šteta	13.000,00
1.3.1 Hitne fitosanitarne mjere i naknada šteta	7.000,00
1.3.2 Program edukativne kampanje u cilju suzbijanja Tomato spotted wilt virus i Impatiens necrotic spot virus: 1) stručna predavanja, izrada programa mjera i štampanje brošure	1.500,00
1.3.3 Program edukativne kampanje u cilju suzbijanja <i>Frankliniella occidentalis</i> vektora Tomato spotted wilt virus i Impatiens necrotic spot virus: 1) stručna predavanja, izrada programa mjera i štampanje brošure	1.500,00
1.3.4 Program edukativne kampanje u cilju suzbijanja fitoparazitne nematode u plastenicima <i>Meloidogyne spp.</i> : 1) stručna predavanja, izrada programa mjera i štampanje brošure	1.500,00
1.3.5 Program edukativne kampanje u cilju suzbijanja <i>Tuta absoluta</i> : 1) stručna predavanja, izrada programa mjera i štampanje brošure	1.500,00

PROGRAM 2 PROGRAM PRAĆENJA SREDSTAVA ZA ZAŠTITU I ISHRANU BILJA I BEZBJEDNOST HRANE

Cilj: Obezbjedivanje proizvodnje i prometa bezbjedne hrane biljnog porijekla na području Crne Gore.

Pravni osnov: Zakon o sredstvima za zaštitu bilja ("Službeni list CG", broj 51/08), Zakon o sredstvima za ishranu bilja ("Službeni list RCG", broj 48/07, "Službeni list CG" broj 76/08), Zakon o bezbjednosti hrane ("Službeni list CG", broj 14/07) i propisi koji regulišu ove oblasti.

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava.

Nosilac posla: Fitosanitarna inspekcija, Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za zaštitu bilja / Fitosanitarna laboratorija; Centar za proučavanje zemljišta i melioracije, Institut za javno zdravlje (IJZ), Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore (CETI), Savjetodavna služba u biljnoj proizvodnji.

Aktivnosti:

Komponenta 2.1: Monitoring rezidua pesticida u hrani biljnog porijekla će omogućiti sistematsko praćenje prisustva rezidua pesticida u hrani biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje - Program monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog porijekla za 2011.godinu ("Službeni list CG", broj 77/10). Program će obezbijediti kontrolu i uvođenje visokih standarda sa ciljem obezbjeđivanja proizvodnje bezbjedne hrane i zaštite životne sredine, uz poštovanje dobre poljoprivredne prakse; edukaciju lica odgovornih za promet, upotrebu i proizvodnju hrane biljnog porijekla. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore (CETI), Institut za javno zdravlje (IJZ).

Komponenta 2.2: Monitoring nitrata u hrani biljnog porijekla će omogućiti sistematsko praćenje MDK nitrata na nivou primarne proizvodnje lisnatog povrća - Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla za 2011. godinu. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore (CETI), Institut za javno zdravlje (IJZ).

Komponenta 2.3: Stanje kadmijuma u poljoprivrednom zemljištu Crne Gore. Prisustvo kadmijuma u obradivim zemljištima, kao rezidue nakon intenzivne poljoprivredne proizvodnje, najčešće je povezano sa upotrebom fosfatnih mineralnih đubriva, pojedinačnih ili kombinovanih ili kontaminacije vodom za navodnjavanje sa atmosferskim talozima ili drugih izvora zagađenja ovim teškim metalom. Program će obezbijediti kontrolu i uvođenje standarda u upotrebi poljoprivrednog zemljišta sa ciljem obezbjeđivanja proizvodnje

bezbjedne hrane i zaštite zdravlja ljudi i zaštite životne sredine, uz poštovanje dobre poljoprivredne prakse; edukaciju poljoprivrednih proizvođača (stručna predavanja, izrada programa mjera i štampanje brošure), njegovo sprovođenje omogućuje uvođenje standarda u proizvodnji zdravstveno bezbjedne hrane. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za proučavanje zemljišta i melioracije / Laboratorija za zemljište - rukovodilac Centar za proučavanje zemljišta i melioracije i nosioci pojedinih programa i Savjetodavna služba u biljnoj proizvodnji.

Komponenta 2.4: Program zaštite jagode sa monitoringom rezidua pesticida. U cilju smanjenja šteta koje nastaju od bolesti, štetočina i korova, koriste se sredstva za zaštitu bilja (fungicidi, insekticidi, akaricidi i herbicidi). Njihova primjena pored koristi može, nažalost izazvati i štetne posljedice. Nepravilna primjena sredstava za zaštitu bilja može, pored ugrožavanja prinosa, da utiče i na zdravlje ljudi i životnu sredinu. Program će obezbijediti kontrolu i uvođenje standarda u proizvodnji sa ciljem obezbjeđivanja bezbjedne hrane i zaštite zdravlja ljudi i zaštite životne sredine, uz poštovanje dobre poljoprivredne prakse; edukaciju poljoprivrednih proizvođača (stručna predavanja, izrada programa mjera i štampanje brošure), njegovo sprovođenje omogućuje uvođenje standarda u proizvodnji zdravstveno bezbjedne hrane.

Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za zaštitu bilja / Fitosanitarna laboratorija - rukovodilac Centra za zaštitu bilja i nosioci pojedinih programa.

Komponenta 2.5: Mjere u oblasti bezbjednosti hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje obuhvataju: sistematsko praćenje hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje koja se koristi za ishranu ljudi i životinja kod proizvođača koji su registrovani od strane Fitosanitarne uprave, uzimanjem uzoraka. Fitosanitarna inspekcija će uzimati uzorke i dostavljati laboratoriji radi ispitivanja. Uzorci hrane biljnog porijekla će se uzimati u primarnoj proizvodnji, skladištima primarnih proizvoda, otkupnim mjestima, na pijacama (otvorenim prodajnim mjestima) i na graničnim prelazima na kojima je organizovana fitosanitarna inspekcija. U svrhu brzog reagovanja u situacijama neočekivane i iznenadne pojave nebezbjedne hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje, koje se ne mogu predvidjeti, a koje zahtijevaju neodložno sprovođenje hitnih mjera radi zaštite zdravlja ljudi i životinja, vršiće se odgovarajuće stručne aktivnosti (učestalost uzorkovanja, vrsta i broj uzoraka, uništavanje hrane) na terenu kao i usluge laboratorijskih ispitivanja. Program obuhvata i pravovremeno obavještavanje putem medija, davanje savjeta i objavljivanje stručnih publikacija, instrukcija i vodiča za sprovođenje mjera. Sprovođenje ovih aktivnosti zavisice od same situacije i zahtjeva koje u tom trenutku iznenadna situacija bude nalagala, a po uputstvima i nalogima Fitosanitarne uprave.

Komponenta 2.6: Zaštita mandarine sa monitoringom rezidua pesticida. Primjena sredstava za zaštitu bilja predstavlja jedan od segmenata u tehnologiji gajenja mandarine. Njihovom primjenom utičemo na povećanje prinosa i dobijanje kvalitetnih proizvoda. Pored ovih dobrih osobina, nažalost imamo i negativne posljedice na biljkama (fitotoksičnost i sl.) kao i na čovjeka i životnu sredinu. Pravilnom primjenom sredstava za zaštitu bilja možemo izbjeći sve navedene negativne posljedice, a ujedno i da dobijemo bezbjedan plod mandarine za ishranu ljudi.

Komponenta 2.7: Program edukacije lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava za zaštitu bilja. Jedna od najvažnijih tehnoloških mjera u biljnoj proizvodnji je zaštita bilja, a koristi se radi smanjenja štete koju prouzrokuju štetni organizmi na gajenim biljkama. Za njihovo suzbijanje koriste se brojne mjere od kojih su najznačajnije hemijske mjere zaštite. Za ovu namjenu se koriste sredstva za zaštitu bilja (pesticidi) koji utiču na povećanje prinosa i dobijanje kvalitetnog ploda. Nažalost kako oni mogu djelovati negativno na biljke, ljude i životnu sredinu neophodna je njihova pravilna primjena. Da bi naši poljoprivredni proizvođači adekvatno primjenjivali sredstva za zaštitu bilja neophodno je sprovesti edukaciju u cilju dobijanja zdravstveno bezbjedne hrane, bez ostataka (rezidua) i bez uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu. Program će obezbijediti kontrolu i uvođenje standarda u proizvodnji sa ciljem obezbjeđivanja bezbjedne hrane i zaštite zdravlja ljudi i zaštite životne sredine, uz poštovanje dobre poljoprivredne prakse; edukaciju poljoprivrednih proizvođača

(stručna predavanja, izrada programa mjera i štampanje brošure), njegovo sprovođenje omogućuje uvođenje standarda u proizvodnju zdravstveno bezbjedne hrane. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za zaštitu bilja / Fitosanitarna laboratorija - rukovodilac Centra za zaštitu bilja i nosioci pojedinih programa.

Komponenta 2.8: Program edukacije lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava za ishranu bilja. Za primjenu kontrole plodnosti u ishrani bilja postoje brojni razlozi: agronomski, ekološki i zdravstveni. Zbog toga edukacija lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava bilja je značajna da bi im se približio značaj utvrđivanja stepena obezbijeđenosti zemljišta i biljnog materijala hranivima, što predstavlja osnovu za optimalno đubrenje i ishranu biljaka, a time i proizvodnju bezbjedne hrane. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za proučavanje zemljišta i melioracije / Laboratorija za zemljište - rukovodilac Centar za proučavanje zemljišta i melioracije i nosioci pojedinih programa.

Period za realizaciju: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore - 50.015,00 €.

Način kontrole: Izvršavanje poslova mora biti kontrolisano i ovjereno od strane fitosanitarne inspekcije. Nadležni fitosanitarni inspektor mora da bude blagovremeno obaviješten od strane Odsjeka za sredstva za zaštitu bilja, ishranu bilja i bezbjednost hrane o prihvaćenom programu i početku izvođenja mjera, po naznačenim fazama u skladu sa prijavom programa. Nosioci poslova dužni su da obavještavaju nadležnog fitosanitarnog inspektora o izvršenim poslovima u skladu sa prijavama programa u cilju vršenja kontrole obavljenog posla. Obavještenje treba da sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta, datum izvođenja mjere, ime vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, potvrdu o uzetim uzorcima i rezultate ispitivanja. Nosioci poslova vlasniku bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom izdaju potvrdu o uzetim uzorcima za vršenje dijagnostičkog ispitivanja koja je data u Prilogu 1. Potvrda se izdaje u dva primjerka od kojih jedan ostaje kod vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, a drugi primjerak zadržava nosilac posla. Nakon izvršene kontrole o izvršenju poslova od strane fitosanitarnog inspektora, nosioci posla, odgovorni za pravovremenost, efekte i sprovođenje programa, dostavljaju Fitosanitarnoj upravi izvještaje o sprovedenim mjerama sa zapisnikom fitosanitarnog inspektora.

Način plaćanja: Na osnovu zaključenog ugovora, po ispostavljenoj fakturi, dostavljenom izvještaju Fitosanitarnoj upravi za obavljeni posao, dijelom avansno, do 30% za pripremu ispitnih kapaciteta. Avansna uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a avansno uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture i izvještaji, kao i fakture i izvještaji bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski plan:

Komponente	Vrijednost €
2.1 Monitoring rezidua pesticida u hrani biljnog porijekla	10.000,00
2.2 Monitoring nitrata u hrani biljnog porijekla	1.500,00
2.3 Stanje kadmijuma u poljoprivrednom zemljištu Crne Gore	8.050,00
2.4 Program zaštite jagode sa monitoringom rezidua pesticida	6.790,00
2.5 Mjere u oblasti bezbjednosti hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje	8.086,00
2.6 Zaštita mandarine sa monitoringom rezidua pesticida	6.989,00
2.7 Program edukacije lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava za zaštitu bilja	5.000,00
2.8 Program edukacije lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava za ishranu bilja	3.600,00

PROGRAM 3

PROGRAM ZA SJEMENSKI I SADNI MATERIJAL I BILJNE GENETIČKE RESURSE

Cilj: Obezbjedjivanje sertifikovanog, zdravstveno ispravnog sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja, očuvanje biljnih genetičkih resursa.

Pravni osnov: Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja ("Službeni list CG", broj 28/06), Zakon o genetički modificiranim organizmima ("Službeni list CG", broj 22/08), Zakon o potvrđivanju međunarodnog ugovora o biljnim genetskim resursima za hranu i poljoprivredu.

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava.

Nosilac posla: Fitosanitarna uprava, Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za ratarstvo; Savjetodavna služba u biljnoj proizvodnji.

Aktivnosti:

Komponenta 3.1: Sertifikacija sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja omogućava vršenje stručne kontrole, praćenje zdravstvenog stanja, nabavku nedostajuće opreme u cilju proizvodnje kvalitetnog sjemenskog materijala. Dosljedna primjena svih mjera obezbijediće proizvodnju kvalitetnog sjemena domaćeg porijekla, uz obezbijeđen stručni i zdravstveni nadzor.

Komponenta 3.2: VCU testiranja stranih perspektivnih sorti krompira u cilju formiranja liste preporučenih sorti. Stalno rastuća turistička tražnja iziskuje diverzifikaciju ponude iz domaće proizvodnje. Zbog toga, ali i stalne potrebe za obezbijeđenjem kvalitetnog sjemenskog materijala neophodno je permanentno raditi na introdukciji savremenih sorti. Ispitivanja proizvodne i upotrebne vrijednosti introdukovanih sorti na osnovu člana 65 Zakona o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja obaviće se u najmanje 3 agroekološki različita rejona (po metodologiji VCU testiranja). U jednom od navedenih rejona biće organizovani dani polja krompira na kojima će biti pozvani vodeći proizvođači krompira. Sorte koje budu pozitivno ocijenjene nakon trogodišnjih VCU testiranja upisivaće se na Listu preporučenih sorti. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za ratarstvo

Komponenta 3.3: Program biljnih genetičkih resursa u poljoprivredi. Genetički resursi u biljnoj proizvodnji (inventarizacija, in situ i ex situ konzervacija, proučavanja, formiranje kolekcija i registara i sl.). Očuvanje biološkog diverziteta je veoma važno za poljoprivrednu proizvodnju jer pruža sigurnost u proizvodnji hrane. Identifikacija i inventarizacija genetičkih resursa na terenu; podrška farmerima za uzgoj genetičkih resursa poljoprivrednog bilja; prikupljanje materijala i genetička proučavanja, karakterizacija i formiranje genetičkog registra, kolekcija i sl.; čuvanje kolekcija, publikovanje i razmjena naučnih rezultata; uključivanje u odgovarajuće međunarodne organizacije. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Univerzitet Crne Gore / Biotehnički fakultet / Centar za ratarstvo

Komponenta 3.4: Mjere u oblasti GMO. Budući da se GMO-i svakodnevno primjenjuju u naučnim istraživanjima i proizvodnji hrane, a istovremeno mogu predstavljati opasnost po biološku raznolikost i zdravlje ljudi, ovaj program će omogućiti uspostavljanje i primjenu sistema koji će osigurati i sprovođenje odgovarajuće mjere zaštite u cilju sigurnog prekograničnog prenosa, provoza, upotrebe, namjernog uvođenja u okolinu i stavljanja GMO-a ili proizvoda koji sadrže GMO na tržište, kao i u oblasti reproduktivnog GMO biljnog materijala ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO u skladu sa planom kontrole ili planom monitoringa.

Period za realizaciju: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore - 47.000,00 €.

Način kontrole: Izvršavanje poslova mora biti kontrolisano i ovjereno od strane fitosanitarne inspekcije. Nadležni fitosanitarni inspektor mora da bude blagovremeno obaviješten od strane Odsjeka za sjeme, sadni materijal i GMO o prihvaćenom programu i početku izvođenja mjera, po naznačenim fazama u skladu sa prijavom programa. Nosioci poslova dužni su da obavještavaju nadležnog fitosanitarnog inspektora o izvršenim poslovima u skladu sa prijavama programa u cilju vršenja kontrole obavljenog posla. Obavještenje treba da sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta, datum izvođenja mjere, ime vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, potvrdu o uzetim uzorcima i

rezultate ispitivanja. Nosioci poslova vlasniku bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom izdaju potvrdu o uzetim uzorcima za vršenje dijagnostičkog ispitivanja koja je data u Prilogu 1. Potvrda se izdaje u dva primjeka od kojih jedan ostaje kod vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, a drugi primjerak zadržava nosilac posla. Nakon izvršene kontrole o izvršenju poslova od strane fitosanitarnog inspektora, nosioci posla, odgovorni za pravovremenost, efekte i sprovođenje programa, dostavljaju Fitosanitarnoj upravi izvještaje o sprovedenim mjerama sa zapisnikom fitosanitarnog inspektora

Način plaćanja: Na osnovu zaključenog ugovora, po ispostavljenoj fakturi, dostavljenom izvještaju Fitosanitarnoj upravi za obavljeni posao, dijelom avansno, do 30% za pripremu ispitnih kapaciteta. Avansna uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a avansno uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture, kao i fakture bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski plan:

Komponente	Vrijednost €
3.1 Sertifikacija sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja: - stručni poslovi i praćenje zdravstvenog stanja 12.000,00 € - postkontrola sjemenskog krompira (virusi) 14.000,00 € - sjemenska proizvodnja žitarica 5.500,00 € - izdavanje deklaracija i štampanje etiketa 3.000,00 €	34.500,00
3.2 VCU testiranja stranih perspektivnih sorti krompira u cilju formiranja liste preporučenih sorti	4.000,00
3.3 Program biljnih genetičkih resursa	5.500,00
3.4 Mjere u oblasti GMO	3.000,00

PROGRAM 4 TEHNIČKA I ADMINISTRATIVNA PODRŠKA IMPLEMENTACIJI PROGRAMA

Cilj: Obezbeđivanje implementacije Programa fitosanitarnih mjera

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava

Nosilac posla: Fitosanitarna uprava

Aktivnosti:

Sprovođenje Programa fitosanitarnih mjera uključuje i ispunjavanje već preuzetih brojnih međunarodnih obaveza, implementaciju NPI, sprovođenje fitosanitarne politike u skladu sa mjerama definisanim programom, pored institucionalne, zahtijevaju i znatnu finansijsku podršku.

Formiranje institucije ima za posljedicu uvođenje novina u svakodnevnu praksu, što je uslov za implementaciju niza mjera fitosanitarne politike koje nameću potrebu dodatnog osposobljavanja ljudskih resursa, prvenstveno kroz upoznavanje prakse i iskustava članica EU. Brojni su zadaci u oblasti harmonizacije zakonodavstva sa Acquis communautaire EU, a posebno u kvalitetnoj primjeni nove zakonske regulative, kao i međunarodni projekti koji nameću dodatne finansijske obaveze. Međunarodni integracioni procesi i sprovođenje reformi traže saradnju sa najširim krugom korisnika.

Ovaj program ima višestruku namjenu usmjerenu ka:

- sprovođenju obaveza u EU integracijama: Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, NPI i drugih preuzetih obaveza kroz stalna (Grupa za EU integracije: Poljoprivreda i ribarstvo) ili povremena radna tijela i komisije, kao i za dodatne troškove harmonizacije zakonodavstva sa Acquis EU, usluge prevođenja i dr.;
- saradnja Crne Gore sa međunarodnim organizacijama koje su od značaja za razvoj fitosanitarnog sektora i realizacija međunarodnih projekata u fitosanitarnom sektoru;
- angažovanju eminentnih stručnjaka iz zemlje i inostranstva i aktivnosti u tijelima koje su predviđene zakonima i prenešenim nadležnostima;
- jačanju administrativnih i institucionalnih kapaciteta kroz dodatnu obuku kadra,

podršku kreativnih kadrova i modernizaciju postojeće i nabavku nove opreme, podršku procesima akreditacije, informatičku podršku i dr.;

- obezbjeđivanju kontinuiranog i nesmetanog obavljanja programa u smislu pravovremenog uzimanja uzoraka, terenskih obilazaka (nedostajući materijal, gorivo i drugi operativni troškovi) i ostalih poslova iz nadležnosti Fitosanitarne uprave;

- odnosima sa javnošću (štampanje promotivnih materijala, flajera i sl.) u sprovođenju fitosanitarne politike i predstavljanju procesa pristupanja EU.

Period za realizaciju: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore - 10.000,00 €.

Način plaćanja: Na osnovu zahtjeva, zaključenog ugovora, po rješenju, po ispostavljenoj fakturi, dostavljenom izvještaju Fitosanitarnoj upravi za obavljene posao, dijelom avansno, do 30%. Avansna uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture, kao i fakture bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski plan:

Komponente	Vrijednost €
4. Tehnička i administrativna podrška implementaciji programa	10.000,00

PROGRAM 5 REALIZACIJA PROJEKTA IPA 2010

Cilj: Obezbeđivanje implementacije Projekta IPA 2010

Odgovorna institucija: Fitosanitarne uprave

Nosilac posla: Fitosanitarne uprave

Aktivnosti: Sprovođenje Projekta IPA 2010 „Jačanje administrativnih kapaciteta Fitosanitarne uprave” uključuje i ispunjavanje ugovorom preuzete međunarodne obaveze za implementaciju odnosno nabavku opreme potrebne za vršenje stručnih poslova u fitosanitarnoj oblasti. Sprovođenje fitosanitarne politike u skladu sa mjerama definisanim zakonima i posebnim programima, pored institucionalne, zahtijevaju i finansijsku podršku. EK je prepoznala važnost formiranja Fitosanitarne uprave i obezbijedila podršku u iznosu od 700.000,00 € za jačanje njenih kapaciteta. Izvršavanje ovog programa imaće za posljedicu uvođenje novina u svakodnevnu praksu, što je ujedno i uslov za kvalitetnu implementaciju niza mjera fitosanitarne politike koje nameću potrebu dodatnog osposobljavanja ljudskih resursa, prvenstveno kroz upoznavanje prakse i iskustava članica EU.

Ovaj program ima višestruku namjenu usmjerenu ka: sprovođenju obaveza u EU integracijama: Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, NPI i drugih preuzetih obaveza kroz funkcionisanje stalnih (Grupa za EU integracije: Poljoprivreda i ribarstvo); jačanju administrativnih i

institucionalnih kapaciteta kroz modernizaciju postojeće i nabavku nove opreme za obavljanje stručnih poslova i dr.; obezbjeđivanju kontinuiranog i nesmetanog obavljanja rada u smislu pravovremenog uzimanja uzoraka i ostalih stručnih poslova iz nadležnosti Fitosanitarne uprave.

Period za realizaciju: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore – 70.000,00 €.

Način plaćanja: Na osnovu zahtjeva, zaključenog ugovora, po rješenju, po ispostavljenoj fakturi, dostavljenom izvještaju Fitosanitarnoj upravi za obavljene posao, dijelom avansno, do 30% u skladu sa zakonom. Avansna uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture, kao i fakture bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski plan:

Komponente	Vrijednost €
5. Realizacija Projekta IPA 2010	70.000,00

SUBJEKTI ZA SPROVOĐENJE PROGRAMA, PRAĆENJE I KONTROLA

2. Fitosanitarna uprava vrši nadzor nad realizacijom Programa fitosanitarnih mjera za 2011. godinu kroz praćenje i kontrolu načina izvršavanja mjera, rokova, broja uzoraka, vođenja evidencije i načina obavještanja o preduzetim mjerama, u toku samog sprovođenja ili naknadno, provjerom vjerodostojnosti dostavljene dokumentacije, na terenu, kod držaoca bilja kod kojih su izvršene mjere iz programa.

Pojedine mjere iz ovog programa (poslovi od javnog interesa), sprovode se na osnovu ugovora između Fitosanitarne uprave i vršioca javnih poslova, u skladu sa posebnim zakonima, kojima se bliže uređuje oblast, metode i uslovi pod kojima se vrše javna ovlašćenja, evidencije, prava, obaveze i odgovornosti vršioca javnih poslova i dr.

Subjekti koji sprovode mjere iz ovog programa moraju voditi propisane evidencije, registre i baze podataka u skladu sa zakonima i propisima donesenim na osnovu zakona.

STRUČNE KOMISIJE I EKIPE

3. Za sprovođenje pojedinih mjera iz ovog programa mogu se u određenim slučajevima formirati stručne komisije (hitne mjere: zdravstvena zaštita bilja / sinhronizacija rada na suzbijanju štetnih organizama, bezbjednost hrane i dr.). Takođe, komisije predlažu visinu naknade štete uništenog ili na drugi način uklonjenog bilja, biljnih proizvoda i drugih objekata pod nadzorom. Predviđena je izrada planova suzbijanja određenih štetnih organizama, analize rizika, vodiča i uputstava za sprovođenje mjera iz ovog programa, angažovanje eminentnih predavača iz zemlje i inostranstva u cilju edukacije i praćenja savremenih trendova iz fitosanitarne oblasti, troškovi međunarodne saradnje, kao i jačanje administrativnih kapaciteta same uprave.

NAKNADA ZA ŠTETE UNIŠTENOG ILI NA DRUGI NAČIN UKLONJENOG BILJA, BILJNIH PROIZVODA I DRUGIH OBJEKATA POD NADZOROM

4. Za uništeno ili na drugi način uklonjeno bilje, biljne proizvode i druge objekte pod nadzorom usljed izvršenja naređenih mjera, držaocu bilja, biljnih proizvoda i drugih objekata pod nadzorom pripada naknada štete na osnovu procjene stručne komisije.

ZAVRŠNA ODREDBA

5. Ovaj program će se objaviti u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 11/11-0401-46/2

Podgorica, 13. januara 2011. godine

Ministar,
Tarzan Milošević, s.r.

_____

ovlaštena institucija/nosilac posla

_____

adresa

_____

datum

P O T V R D A Br. _____ *

_____

naziv komponente programa**

_____

ime i prezime (vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom)

_____

adresa, opština

_____

katastarski broj parcele / lokalni naziv parcele

Napomena: Vlasnik je dužan da ovu potvrdu čuva najmanje godinu dana, i da je stavi na uvid fitosanitarnom inspektor

IZVRŠENO UZORKOVANJE			PRIMJEDBA
Vrsta bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom	Broj uzoraka	Parcela	

_____

potpis vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom

_____

ime i prezime nosioca posla

_____

matični broj vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom

*upisati broj komponente programa kroz redni broj potvrde

**u slučaju programa zdravstvene zaštite bilja unosi se naziv štetnog organizma,